

Offentlige pensioner får større betydning med alderen

Pensionisterne bliver mere og mere afhængige af de offentlige pensioner i takt med at de bliver ældre. Det hænger tæt sammen med de hændelser, der naturligt sker gennem pensionstilværelsen. Nogle bliver fx enlige, andre flytter i lejeboliger og for nogle stopper de private indkomster helt eller delvist. Det viser en ny analyse fra ATP.

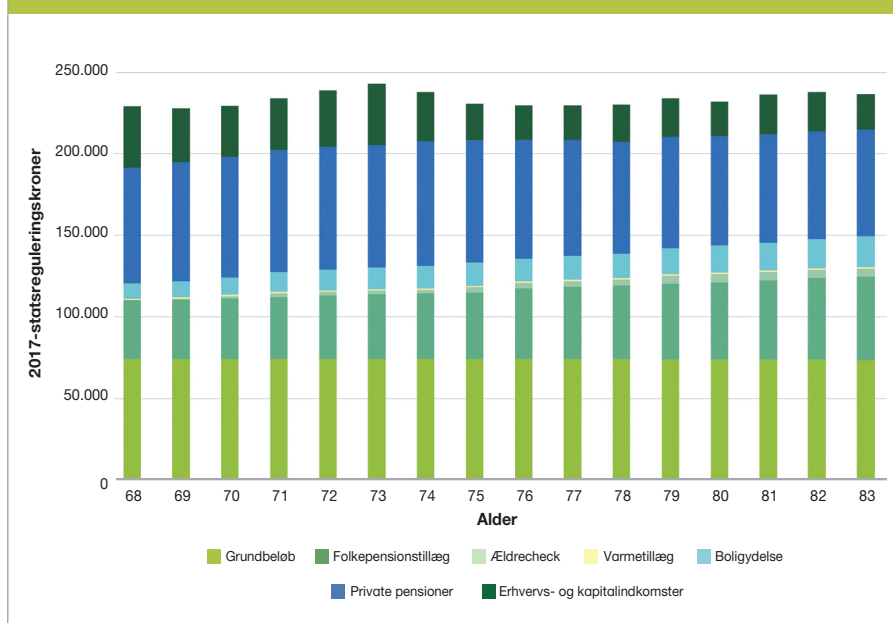
I analysen er årgang 1934 blevet fulgt, fra de gik på pension som 67-årige i 2001 og frem til 2017, hvor de fyldte 83 år. Da årgangen var 68 år, havde den i gennemsnit en samlet indkomst på 228.877 kr. Ved 83-årsalderen lå gennemsnitsindkomsten på 236.419 kr. – se figur 1. Men bagved den lille stigning i den samlede gennemsnitsindkomst gemmer der sig større ændringer, idet de offentlige pensioner steg med 28.851 kr. mens de private indkomster i gennemsnit faldt med 21.309 kr.

Årsager til at gennemsnitsindkomsten stiger med alderen

Nogle vil nok undre sig over, at gennemsnitsindkomsten er steget en smule, og at de offentlige indkomster stiger så meget med alderen, men det er der flere fornuftige forklaringer på.

For det første bliver flere pensionister enlige i takt med at de bliver ældre. Da folkepensionstillægget kompenserer for de

Figur 1 – Gennemsnitlig indkomst for årgang 1934 fra de var 68-83 år – 2002-2017 – 2017-satsreguleringskroner

Note: Figuren viser den gennemsnitlige indkomst fra forskellige indkomstkilder opgjort for alle personer på alderstrinnet (også dem der ikke har den pågældende indkomst). Beløbene er omregnet til 2017-satsreguleringskroner, for at rense for den generelle udvikling i de offentlige pensioner i samme periode.

Kilde: ATP's egne beregninger 2019 på data fra Danmarks Statistik.

stordriftsfordele par har ift. enlige betyder det at folkepensionstillægget stiger. Dette afspejles i folkepensionssatsen som (i 2017) var hhv. 78.612 kr. for enlige og 38.676 kr. for par. Andelen af enlige steg fra 33 pct. blandt de 68-årige i årgang 1934 til 58 pct. da årgangen

fyldte 83. Denne stigning i andelen af enlige fortsætter, hvilket man kan se ved at betragte fx årgang 1927, hvor andelen af enlige var 80 pct. ved 90-årsalderen. For årgang 1934 steg det gennemsnitlige pensionstillæg fra 35.877 kr. ved 68-års alderen til 50.988 kr. som 83-årig. ➔

Havde man i stedet beregnet udviklingen i den ækvivalerede indkomst (dvs. indkomsten korrigeret for pars stordriftsfordele), så udviklede indkomsten sig fra 276.872 kr. til 266.195 kr., hvilket viser at købekraften ikke er steget, når der tages højde for de stordriftsfordele, der er ved at være par.

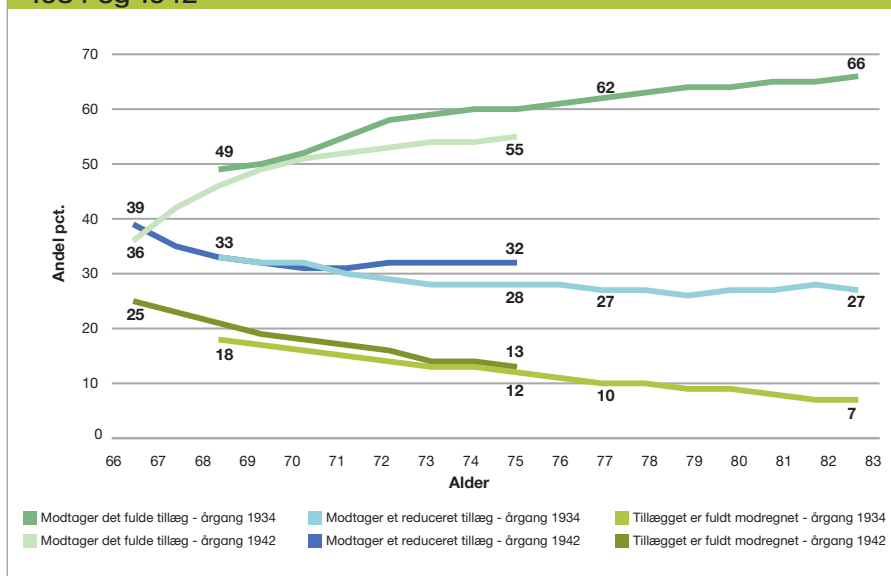
En anden årsag til at indkomsterne er steget skyldes, at mange ældre pensionister flytter i lejeboliger i takt med at de bliver ældre. I årgang 1927 steg andelen af lejere fra 34 pct. blandt de 68-årige til 50 pct. blandt de 83-årige. Igen ved vi fra årgang 1927 at denne tendens fortsætter, idet der blandt de 90-årige i årgang 1927 var 64 pct. der var lejere. Lejere kan få dækket en andel af deres boligudgifter af Boligydelsen, og derfor ser vi en stigning i boligydelsen fra i gennemsnit 9.295 kr. til 18.865 kr. fra årgang 1934 var 68 år og til den blev 83 år i 2017. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at boligydelsen tildeles på husstandsniveau, og derfor er afhængig af husstandsindkomsten. Det bevirker, at det primært er lejere, der også er enlige pensionister, der kan modtage boligydelsen.

En tredje faktor der også har haft betydning er, at VK-regeringen med finansloven for 2004 indførte Ældrechecken. Den har især haft betydning for de økonomisk dårligst stillede pensionister. Ældrechecken udgjorde ved indførelsen i 2004 5.000 kr., og er siden blevet løftet ad et par omgange (og opreguleret med satsreguleringen), så den i 2017 udgjorde 16.900 kr. Godt 26 pct. af pensionisterne modtog Ældrechecken i 2017.

Sampilsmekanismen kompenserer for lavere private indkomster

I takt med at årgangen bliver ældre, er der typisk nogle private indkomster, der falder bort. Det kan fx være fordi man stopper med at arbejde, eller det kan være en privat pension, der udløber fordi den har været udbetalt som en ratpension. Når den private skattepligtige indkomst reduceres, så kompenseres man til dels for indkomstbortfaldet

Figur 2 - Andel der modtog hhv. et fuldt pensionstillæg, et reduceret pensionstillæg og ingen pensionstillæg opdelt på alderstrin - årgang 1934 og 1942

Note: Figuren viser den andel af årgangen, der på de enkelte alderstrin modtog det fulde folkepensionstillæg, et reduceret folkepensionstillæg eller ingen folkepensionstillæg. I opgørelsen er første folkepensionsalder udeladt, fordi mange har blandet indkomster på det alderstrin.

Kilde: ATP's egne beregninger 2019 på data fra Danmarks Statistik.

i form af større folkepensionstillæg, ældrecheck, varmetillæg og til dels boligydelse. Det hænger sammen med det, man også kalder sampilseffekten. Sampilseffekten hjælper med at målrette de offentlige pensioner til dem, der har aller mest brug for dem, ved at modregne egne private indkomster, når de når over en vis størrelse. For eksempel betyder det for en enlig pensionist i 2019, at en skattepligtig indkomst på over 87.800 kr. medfører, at folkepensionens tillægget reduceres med 30,9 øre pr. ekstra krone. Tilsvarende reduceres ældrechecken med 34 øre pr. ekstra krone ud over de første 36.000 kr. Når den skattepligtige indkomst bliver tilstrækkelig høj, så vil hele den offentlige pension være modregnet væk. Det gælder fx for pensionstillægget for en enlig pensionist ved en skattepligtig indkomst større end 356.700 kr. Samlet set vil en enlig folkepensionist derfor ikke blive modregnet for de første 87.800 kr., men modregnes så frem til en privat skattepligtig indkomst på 356.700 kr., hvorefter tillægget vil være fuldt modregnet.

Figur 2 viser, hvordan årgang 1934 er blevet modregnet i løbet af pensionstil-

værelsen. Af figuren fremgår det, at 49 pct. af årgang 1934 modtog det fulde folkepensionstillæg i 2002 da de var 68 år. Andelen steg henover alderen og nåede i 2017, da årgangen fyldte 83 år, op på 66 pct. Udviklingen viser at allerede 10 år inde i pensionstilværelsen, er der en noget større afhængighed af de offentlige pensioner. Stigningen hænger sammen med, at det typisk kun er de første år efter tilbagetrækningen at nogle arbejder ved siden af folkepensionen. Derudover ophører eller reduceres nogle private pensioner igennem pensionstilværelsen, fordi de måske allerede blev aktiveret da man gik på efterløn. Figur 2 viser også, at 18 pct. fik modregnet hele folkepensionstillægget, da de var 68 år, mens denne andel faldt til 7 pct. da årgangen fyldte 83 år.

Det skal bemærkes, at udviklingen i figur 2 i høj grad er drevet af to ting. Først sammensætningen på enlige og par, idet enlige modregnes mere lempeligt, og i takt med at de udgør en større andel af årgangen, så falder andelen, der modregnes. Derudover viser en opdeling på enlige og par, at andelen af enlige, der modregnes hen over alderen, er ►

ret stabil i årgang 1934. Derimod sker der stor ændring for personer i parforhold, og de bevægelser vi ser i figur 2, er derfor primært præget af bevægelserne for par.

I figur 2 er beregningerne af andelene der modregnes også lavet for årgang 1942, for at se om der er sket en ændring i modregningens niveau og udvikling henover alder. Årgang 1942 kunne gå på pension som 65-årige i 2007, og nåede en alder på 75 år i 2017. Figuren viser, at der både er sket en forskydning i niveauet og udviklingen imellem de to årgange. I årgang 1942 var det 36 pct. der fik det fulde pensionstillæg et år inde i pensionstilværelsen, mens det gjaldt 49 pct. i årgang 1934. Det er dermed flere der modregnes i den yngre årgang, hvilket især hænger sammen med, at flere i årgang 1942, var beskæftiget ved siden af folkepensionen i de første år. Efter ca. 10 år på pension er niveauerne dog tættere på hinanden (60 pct. vs. 55 pct.), men niveauet er stadig lavere for den yngre årgang.

Andelen, der får udbetalt et reduceret pensionstillæg, er lidt større i 1942 årgangen, mens andelen der får modregnet hele pensionstillægget, er på næsten samme niveau i de to årgange. Den sidste observation hænger sammen med at det primært er mellemindkomsterne, der sparer mere op til pension i dag, og de når ikke ud af modregningsstrækket.

Sådan har vi regnet

Alle indkomster er omregnet til 2017-satsreguleringskroner, fordi folkepensionen reguleres med satsreguleringen. Dermed holdes niveauet for folkepensionens grundbeløb fast i perioden, når der ses bort fra at der er sket en forskydning fra grundbeløbet over mod tillægget i dele af perioden. Opgjordes indkomsterne i årets priser, ville stigningen være større.

Gennemsnittene er i udgangspunktet beregnet for alle personer – også dem, der ikke har den pågældende indkomst – medmindre andet fremhæves.

I den samlede indkomst indgår folkepensionens grundbeløb, folkepensionens tillæg, ældrechecken, varmetillægget (bruttoficeret og delt ud på personerne i husstanden), boligydelsen (bruttoficeret og delt ud på personerne i husstanden), ATP Livslang Pension, livrenter, ratepensioner og kapitalpensioner/aldersopsparinger i søjle 2 og 3, lønindkomst, indkomst fra selvstændig virksomhed og formueindkomst.

Varmetillægget er kun tilgængeligt tilbage til 2002 i denne opgørelse, men eksisterer reelt i hele perioden. Ydelsens størrelse taget i betragtning påvirker det ikke opgørelsen ret meget.